

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра екологічного права і контролю

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Майя НІКОЛАЄВА
«31» 08 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Заповідна справа

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітньо-професійна програма: «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

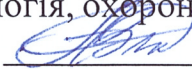
ОНУ
2026

Робоча програма навчальної дисципліни «Заповідна справа». Одеса: ОНУ, 2024. - 16 с.

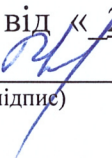
Розробник: Бургаз Олексій, кандидат географічних наук, завідувач кафедри екологічного права і контролю

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № 1 від «24» серпня 2026 р..
Завідувач кафедри Олексій БУРГАЗ

Погоджено із гарантом ОПП «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» Алла КОЛІСНИК
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету гідрометеорології і екології

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 р..
Голова НМК Ангеліна ЧУГАЙ
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри екологічного права і контролю
Протокол № _____ від « » _____ 20 р..
Завідувач кафедри _____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)
(підпис)

Переглянуто на засіданні кафедри екологічного права і контролю
Протокол № _____ від « » _____ 20 р..
Завідувач кафедри _____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів - 3/3 годин - 90/90 змістових модулів – 2/2	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна дисципліна	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
		30 год.	2 год.
		Практичні	
		15 год.	8
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		45 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: Залік Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з теоретичними, правовими та практичними засадами заповідної справи в Україні та світі, зокрема проблемами охорони й відтворення природних екосистем; державною політикою та напрямками розвитку природно-заповідного фонду; класифікацією природоохоронних територій; принципами збереження біорізноманіття, генофонду й ценофонду; організацією та управлінням заповідними територіями, екологічним моніторингом; сформулювати у студентів теоретичні знання та практичні навички в галузі охорони природи; виховати усвідомлення необхідності покращення екологічного стану країни та переходу до збалансованого природокористування; розвинути професійну потребу зберігати біотичне й ландшафтне різноманіття, розбудовувати національну екомережу; підготувати до вирішення сучасних природоохоронних завдань, планування й організації наукових досліджень у професійній діяльності.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- знати теоретичні основи заповідної справи, її об'єкт, предмет і місце в системі охорони природи;
- розуміти етапи розвитку заповідної справи в Україні, функції та значення природоохоронних територій;

- орієнтуватися у структурі природно-заповідного фонду, його динаміці та територіальному розподілі;
- знати особливості заповідників і національних парків України, їхні головні об'єкти охорони, проблеми та перспективи;
- володіти знаннями про статус, завдання і правові основи функціонування заповідних територій та їх охоронні режими;
- ознайомитися з історією та методами наукових досліджень у заповідниках і національних парках України;
- розуміти біологічні та географічні засади оптимізації заповідних територій і формування національної екомережі;
- мати уявлення про міжнародну співпрацю у сфері заповідної справи, природоохоронні конвенції, класифікації МСОП і транскордонні території.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування фахових **компетентностей**, що зазначені у ОПП «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»:

а) загальних (ЗК):

K23. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

б) спеціальних/фахових (СК/ФК):

P231 вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі;

P232 виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

P271 брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля;

P272 демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Програмні результати навчання:

ПР.01. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами;

ПР.02 Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування;

ПР.06 Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття;

ПР.07 Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду;

ПР.16 Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі;

ПР.17 Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів;

ПР.22 Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля;

ПР.23 Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні напрямки державної політики в галузі розвитку заповідної справи;
- класифікація ПЗФ і особливості окремих його категорій;
- законодавчі основи формування та функціонування ПЗФ;
- порядок створення та оголошення об'єктів ПЗФ;
- правові основи ведення державного кадастру ПЗФ;
- положення про природно-заповідні об'єкти та охоронні зобов'язання;
- структуру та особливості Червоної та Зеленої книг України;
- режим територій та об'єктів ПЗФ: статус, структура, вимоги щодо охорони;
- принципи управління територіями та об'єктами ПЗФ;
- механізми економічного забезпечення організації та функціонування ПЗФ;
- відповідальність за порушення законодавства про ПЗФ;
- правові засади формування національної екологічної мережі України

вміти:

- застосовувати набуті знання у професійній та природоохоронній діяльності;
- визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду;
- обґрунтовувати необхідність створення нових заповідних територій;
- користуватися методами проектування природоохоронних об'єктів;
- визначати режими охорони для збереження екосистем;
- оцінювати вплив людської діяльності на заповідні екосистеми;
- організовувати громадський контроль за станом природно-заповідного фонду;
- працювати у складі державних служб охорони заповідних територій;
- проводити базові наукові спостереження в заповідних екосистемах;
- здійснювати еколого-освітню та рекреаційну діяльність на заповідних об'єктах.

бути здатним:

- аналізувати нормативно-правові засади створення, функціонування, охорони та використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду України;
- класифікувати території та об'єкти ПЗФ за категоріями, походженням, призначенням і режимами охорони та визначати особливості їх функціонування;
- обґрунтовувати необхідність створення, розширення та розвитку територій і об'єктів ПЗФ з урахуванням природоохоронної цінності територій та стану біорізноманіття;

- визначати оптимальні режими охорони природних комплексів та оцінювати основні види антропогенного впливу на заповідні екосистеми;
- застосовувати нормативні та методичні вимоги під час підготовки матеріалів щодо створення, функціонування та охорони територій і об'єктів ПЗФ;
- аналізувати сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку природно-заповідного фонду, екологічної мережі та збереження біологічного і ландшафтного різноманіття України;
- використовувати інформацію про ПЗФ України, результати базових наукових спостережень та міжнародні природоохоронні угоди для обґрунтування природоохоронних заходів і практичних рекомендацій.

Опанування цієї навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей, спрямованих на досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, що проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року No 70/1 та визначені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року No 722, зокрема:

Ціль 4: забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;

Ціль 6: забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;

Ціль 11: забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

Ціль 12: забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

Ціль 13: вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

Ціль 14: збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

Ціль 15: захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

Ціль 16: сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

Ціль 17: зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи».

Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні.

Історична періодизація розвитку заповідної справи в Україні. Перші заповідники в Україні. Видатні вчені заповідної справи. Типи заповідних територій. Стратегія заповідання. Розвиток заповідної справи за радянських часів. Стан заповідної справи у 90-ті роки ХХ ст.

Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ.

Категорії та типи об'єктів ПЗФ. Природні заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Заповідні урочища. Пам'ятки природи. Заказники. Штучно створенні території і об'єкти ПЗФ.

Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ.

Підготовка та подання клопотань про створення чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ. Порядок утвердження клопотань для об'єктів загальнодержавного та місцевого значення. Охоронне зобов'язання як юридична основа функціонування об'єктів ПЗФ. Резервування територій. Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ.

Тема 4. Правові засади організації та функціонування ПЗФ України.

Нормативно-правова база. Форми власності на території ПЗФ. Використання територій та об'єктів ПЗФ. Управління територіями та об'єктами ПЗФ. Організація науково-дослідної роботи в межах ПЗФ. Економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Охорона територій ПЗФ та контроль за додержанням їх режиму, відповідальність за порушення законодавства.

Змістовий модуль 2. «Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України».

Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України.

Інтенсифікація антропогенного впливу на природні екосистеми. Сучасний стан природного середовища і основні тенденції його зміни. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ в Україні. Правові засади формування екологічної мережі України.

Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України.

Сучасні концепції збереження біорозмаїття. ВБУ, їх роль у збереженні біорозмаїття. Порядок надання статусу ВБУ. Особливості мережі заповідання для різних фізико-географічних умов.

Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України.

Основні природно-ландшафтні комплекси України та їх представленість в ПЗФ. Правові засади збереження рослинного і тваринного світу. Закон України про Червону книгу України. Європейський Червоний список. Положення про Зелену книгу України.

Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій

Виконання вимог Конвенції про біорізноманіття та інших міжнародних угод із захисту довкілля. Співпраця державних і недержавних природоохоронних організацій. Участь у міжнародних наукових програмах, спрямованих на

збереження біорізноманіття, удосконалення управління заповідними територіями та вироблення єдиної стратегії розвитку галузі. Розробка наукових і правових основ створення транскордонних заповідних об'єктів

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Очна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи								
Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні. [1, 2]	12	3	2	7	10	1	1	8
Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ. [1, 2]	10	4	3	3	12		2	10
Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ. [1]	12	5		7	12			12
Тема 4. Правові засади організації та функціонування ПЗФ України. [1, 2]	13	3	4	6	12		2	10
Разом за змістовним модулем 1	47	15	9	23	46	1	5	40
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України								
Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України [1, 2]	13	3	3	7	12,5	1	1,5	10
Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України [1]	9	4		5	8			10
Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України [1]	8	4		4	8			8
Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій [1, 2]	13	4	2	7	13,5		1,5	12
Разом за змістовним модулем 2	43	15	5	23	44	1	3	40

Усього годин	90	30	14	46	90	2	8	80
---------------------	----	----	----	----	----	---	---	----

Види роботи:

[1] – опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;

[2] – опрацювання практичних робіт, додаткового матеріалу.

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття на передбачені

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи			
1	Тема 1. Становлення природно-заповідного фонду України. Хронологічна таблиця. Аналіз динаміки.	2	1
2	Тема 2 Класифікація категорій ПЗФ України за режимом охорони та типом самих об'єктів заповідання	3	2
3	Розробка Положень про території та об'єкти ПЗФ України, охоронні зобов'язання та охоронні знаки	4	2
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України			
4	Тема 4 Карта територій ПЗФ України державного значення. Державні заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки	4	2,5
5	Тема 5 Каталог багатосторонніх міжнародних договорів України з питань співробітництва у сфері збереження біорізноманіття	2	2,5

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи			
1	Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні. [1, 2]	7	8
2	Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ. [1, 2]	3	10
3	Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ. [1]	7	12
4	Тема 4. Правові засади організації та функціонування	6	10

	ПЗФ України. [1, 2]		
Разом за змістовним модулем 1		23	40
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України			
4	Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України [1, 2]	6	10
5	Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України [1]	5	10
	Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України [1]	4	8
	Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій [1, 2]	7	12
Разом за змістовним модулем 2		22	40
Усього годин		45	80

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, лабораторних занять.

[2] – виконання розрахункової роботи за окремим варіантом.

У межах дисципліни «Заповідна справа» здобувачі можуть виконувати завдання самостійної роботи як у традиційних формах (опрацювання літератури, індивідуальних завдань, тощо), так і через зарахування результатів неформальної та інформальної освіти.

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю.

Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Орієнтовний перелік курсів, які дотичні змісту цієї навчальної дисципліни:

Назва освітньої платформи	Назва курсу	Посилання
Coursera	Управління водними ресурсами та економіка	https://www.coursera.org/learn/water-governance-economics
Coursera	Управління водними ресурсами та політика	https://www.coursera.org/learn/water-management
Coursera	Наука про водно-болотні угіддя та їх охорона	https://www.coursera.org/specializations/wetland-science-and-conservation
Coursera	Сільське господарство, економіка та природа	https://www.coursera.org/learn/agriculture-economics-nature
Coursera	Вступ до біології: Біорізноманіття	https://www.coursera.org/learn/introduction-to-biology-biodiversity

Coursera	Управління водно-болотними угіддями: збереження та відновлення	https://www.coursera.org/learn/managing-wetlands-conservation-restoration
----------	--	---

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні «Заповідна справа».

Результати, отримані в системі неформальної/інформальної освіти, засвідчуються відповідним сертифікатом, де вказуються обсяг годин (або кількість кредитів ЄКТС) та здобуті компетентності та результати навчання. Такі результати можуть бути зараховані як результати поточного, періодичного або підсумкового контролю за цією навчальною дисципліною за процедурами, визначеними «Положенням про порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова» https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_neformalna_osvita_2024_final.pdf.

9. Методи навчання

Словесні: лекції, розповідь, пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі PowerPoint / мультимедійні презентації).

Практичні: розв'язання розрахункових задач, практичні роботи.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони розподіляються, а потім підсумовуються.

Форми контролю Контроль знань здобувачів здійснюється упродовж семестру та охоплює всі види навчальної діяльності: лекційні заняття, практичні роботи й модульні контрольні заходи. Основна мета контролю полягає у перевірці рівня засвоєння теоретичних знань, сформованості практичних навичок і здатності застосовувати отримані знання у професійній діяльності.

1. Форми контролю за лекційним матеріалом

Оцінювання засвоєння лекційного матеріалу здійснюється на основі таких форм: перевірка підготовленості до лекції (активність, виконання коротких аналітичних або оглядових завдань, ознайомлення з рекомендованою літературою); короткий тестовий контроль після лекції (перевірка розуміння ключових понять і закономірностей теми); участь в усній дискусії або обговоренні проблемних питань теми (оцінюється змістовність, аргументованість та самостійність суджень).

Максимальна кількість балів за опанування лекційного матеріалу становить 10 балів (по 1 бали за теми №№1, 2, 6, 7, по 2 бали за теми №№3, 4, 5)

2. Форми контролю за практичним матеріалом

Практичні заняття спрямовані на формування професійних компетентностей, уміння застосовувати теоретичні знання під час виконання конкретних завдань.

Контроль здійснюється через перевірку правильності виконання практичних робіт (дотримання методики, точність розрахунків, логічність висновків, якість оформлення звітності) та усний захист практичної роботи (здатність обґрунтувати отримані результати, відповісти на запитання викладача, продемонструвати розуміння процесу виконання).

Максимальна кількість балів за всі практичні роботи становить 50 балів (по 10 балів за кожен з 5 практичних тем).

3. Періодичний контроль

Після вивчення кожного змістового модуля проводиться модульна контрольна робота у формі тестового оцінювання, що включає 20 запитань із однією правильною відповіддю. Метою є перевірка системності засвоєння матеріалу, узагальнення знань і вміння логічно поєднувати теоретичні та практичні аспекти навчального змісту.

Максимальна кількість балів за виконання модульних контрольних робіт становить 40 балів. Для отримання позитивного результату здобувач має набрати не менше 60% правильних відповідей. Кожен студент має дві спроби складання тесту.

4. Підсумковий контроль (залік)

Підсумковою формою контролю знань є залік.

Підсумковий залік здобувач вищої освіти може отримати автоматично за умови повного виконання навчальної програми дисципліни та наявності достатньої кількості накопичених балів, що відповідають критеріям позитивної оцінки за результатами семестрового контролю.

Залікова контрольна робота проводиться за ініціативою здобувача вищої освіти з метою підвищення підсумкової суми балів, накопичених протягом вивчення навчальної дисципліни. Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Підсумкова (фінальна) оцінка з навчальної дисципліни визначається як середнє арифметичне між сумою балів, отриманих за поточний контроль, та результатами підсумкового контролю.

5. Підсумкова система оцінювання за дисципліною

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів
Лекційний матеріал (тести, участь у дискусії, підготовленість)	10
Практичні роботи (виконання і захист)	50
Модульні контрольні роботи	40
Поточна успішність (разом)	100
Загальна кількість балів за дисципліну	100

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною

шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

1 Критерії оцінювання лекційного матеріалу

Бали		Критерії оцінювання засвоєння лекційного матеріалу
Для тем №№ 3,4,5	Для тем №№ 1,2,6,7	
2 бали	1 бал	Повністю засвоїв зміст лекції; аргументовано відповідає на запитання, демонструє критичне мислення, наводить приклади з практики або сучасних досліджень; виконав онлайн-тест чи міні-завдання без помилок.
1,5 бала	0,75 бала	Добре орієнтується в темі, розуміє зміст основних понять, логічно відповідає на контрольні питання, виявляє активність під час обговорення.
1 бал	0,5 бала	Ознайомився з матеріалом лекції, відповідає на основні запитання, але без глибокого розуміння або з неточностями; має базові уявлення про ключові поняття.
0,5 бала	0,25 бала	Ознайомився частково з матеріалом; виконав завдання поверхнево, без розуміння змісту; допускає суттєві помилки.
0 балів	0 балів	Студент не відвідував лекцію або не ознайомився з матеріалом; не виконав завдання/тест; не проявляв активності.

2 Критерії оцінювання практичних робіт

Бал	Критерії оцінювання виконання практичної роботи
10 балів	Робота виконана повністю, на високому науково-аналітичному рівні; застосовано сучасні методи дослідження, продемонстровано самостійність мислення; результати обґрунтовані, містять власні розрахунки, графіки, аналіз чи авторські спостереження; звіт оформлено бездоганно відповідно до вимог; студент блискуче захистив роботу, аргументовано відповів на всі запитання, продемонстрував глибоке розуміння теми
9 балів	Робота виконана повністю та якісно, результати достовірні й логічно інтерпретовані; звіт оформлено відповідно до стандартів; студент упевнено захистив роботу, показав глибоке розуміння матеріалу; наявні лише незначні недоліки у структурі чи формулюваннях
8 балів	Робота виконана повністю, але потребує уточнення окремих розрахунків або висновків; звіт оформлено грамотно; студент добре орієнтується в матеріалі, аргументовано відповідає на більшість запитань
7 балів	Робота в основному правильна, з незначними неточностями у розрахунках чи поясненнях; результати в цілому обґрунтовані; звіт відповідає більшості вимог; захист короткий, але демонструє розуміння суті
6 балів	Робота містить окремі помилки у методиці чи висновках, аналітична частина недостатньо розгорнута; звіт оформлений частково; студент дає загальні відповіді без глибокого аналізу.
5 балів	Робота виконана частково; є помилки у розрахунках і логіці викладення; висновки неповні або нечіткі; звіт має порушення структури; усний захист поверхневий
4 бали	Робота має суттєві недоліки, виконана неповністю; аналітичний розділ відсутній або слабкий; знання теми поверхневі; захист формальний
3 бали	Робота містить значні методичні помилки; звіт фрагментарний або невідповідний темі; захист відсутній або нерозгорнутий

2 бали	Робота виконана з грубими помилками, без аналізу результатів; звіт не відповідає вимогам; знання теми низькі
1 бал	Робота подана із запізненням або не відповідає завданню; захист не відбувся; рівень підготовки незадовільний
0 балів	Робота не виконана або не подана; студент не з'явився на заняття та не надав жодних матеріалів

Критерій для захисту практичної - коротке усне пояснення результатів (1–2 хвилини) або відповідь на запитання викладача щодо методики чи висновків.

Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу після завершення вивчення кожного змістового модуля. Модульна контрольна робота проводиться у формі тестового контролю, який містить 20 тестових завдань, що охоплюють ключові поняття, закономірності та прикладні аспекти тем, передбачених навчальним планом.

Кожне тестове завдання має одну правильну відповідь, яка оцінюється в один бал, а загальна кількість балів за тест становить 20, що відповідає 100% правильності виконання.

Кількість правильних відповідей	Відсоток правильності, %	Рівень засвоєння матеріалу
20	100	Відмінний рівень, повне засвоєння матеріалу
19	95	Дуже високий рівень, незначні неточності
18	90	Високий рівень, правильне розуміння основних положень
17	85	Достатній рівень, засвоєно основні поняття
16	80	Достатній рівень із незначними прогалинами
15	75	Задовільний рівень, окремі неточності у розумінні матеріалу
14	70	Мінімально позитивний результат, базове засвоєння знань
13	65	Незадовільний рівень, часткове розуміння теми
12	60	Низький рівень, більшість відповідей неправильні
11	55	Дуже низький рівень засвоєння
10	50	Матеріал засвоєно фрагментарно
9	45	Відсутність розуміння ключових понять
8	40	Дуже слабе розуміння матеріалу
7	35	Майже повна відсутність знань
6	30	Випадкові правильні відповіді
5	25	Відсутність знань, завдання не виконано
4	20	Відмінний рівень, повне засвоєння матеріалу
3	15	Дуже високий рівень, незначні неточності
2	10	Високий рівень, правильне розуміння основних положень
1	5	Достатній рівень, засвоєно основні поняття
0	0	Достатній рівень із незначними прогалинами

Для отримання позитивного результату необхідно набрати не менше 60% правильних відповідей, що відповідає 12 балам із 20 можливих. Результати нижчі цього порогу вважаються незадовільними та не зараховуються як успішне

виконання модульного контролю.

Здобувач вищої освіти має право на дві спроби складання модульної контрольної роботи: перша – у межах основного навчального процесу, друга – у разі необхідності повторного проходження для підвищення результату або у випадку технічних чи організаційних причин, що вплинули на виконання першої спроби.

Підсумковий результат модульного контролю враховується при визначенні рейтингової оцінки з дисципліни та є складовою загальної системи поточного і семестрового контролю знань.

Політика щодо дедайннів та перескладання: У випадку пропуску заняття з поважних причин здобувач зобов'язаний виконати контрольну роботу за відповідною темою у позанавчальний час за погодженням з викладачем. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Які історичні етапи розвитку заповідної справи?
2. Сутність змін в формуванні підходів до заповідання цінних природних територій та об'єктів в різні історичні періоди розвитку заповідної справи.
3. Які категорії територій та об'єктів ПЗФ встановлені законодавством України (перелічити)?
4. Статус та завдання природних заповідників.
5. Вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників.
6. Статус та завдання біосферних заповідників.
7. Структура території та особливості управління біосферними заповідниками.
8. Статус та завдання національних природних парків.
9. Структура території та вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів національних природних парків.
10. Статус та завдання регіональних ландшафтних парків.

11. Статус та завдання заповідних урочищ, заказників та пам'яток природи.
12. Статус та завдання ботанічних садів.
13. Структура території та вимоги щодо режиму ботанічних садів.
14. Статус та завдання дендрологічних парків.
15. Статус і завдання зоологічних парків.
16. Структура території та вимоги щодо режиму зоологічних парків.
17. Статус і завдання парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.
18. Критерії значимості природних територій для їх віднесення до територій та об'єктів ПЗФ.
19. Зміст клопотання про створення чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного та місцевого значення.
20. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення.
21. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення.
22. Завдання резервування цінних природних територій з метою наступного створення нових територій та об'єктів ПЗФ.
23. Які види діяльності забороняються на територіях, що резервуються з метою подальшого заповідання?
24. Що таке охоронне зобов'язання, ким та з якою метою воно складається?
25. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ в залежності від їх категорії та статусу.
26. Управління в галузі організації, охорони територій та об'єктів ПЗФ.
27. Основні економічні засоби забезпечення організації і функціонування ПЗФ.
28. Принципи науково-дослідної роботи на територіях та об'єктах ПЗФ.
29. Правові засади організації охорони територій та об'єктів ПЗФ та контролю за додержанням їх режиму.
30. Порядок ведення державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ.
31. Відповідальність за порушення законодавства про ПЗФ?
32. Структура та склад сучасного ПЗФ України?
33. Законодавче регулювання питань розбудови та функціонування екологічної мережі. Що таке екологічна мережа?
34. Структурні елементи екологічної мережі та їх складові?
35. Управління в сфері формування, збереження та використання екологічної мережі?
36. Сучасний стан розбудови екологічної мережі України?
37. Існуючі проблеми відтворення природних екосистем?
38. Основні перспективи розвитку ПЗФ в Україні з урахуванням світового досвіду.
39. Нормативно-правова база охорони біологічного різноманіття України.
40. Мета Концепції збереження біологічного різноманіття України.
41. Засоби реалізації та основні напрями діяльності у сфері збереження біологічного різноманіття.

42. Якими міжнародними нормативно-правовими актами регулюються питання збереження біологічного різноманіття?

43. Поняття ВБУ, та особливості їх значимості для збереження біологічного різноманіття.

44. Порядок оголошення територій ВБУ загальнодержавного значення.

45. Режим охорони і користування природними ресурсами на територіях водно-болотних угідь загальнодержавного значення.

46. Вплив фізико-географічних умов на особливості заповідання.

47. Представленість основних природно-ландшафтних комплексів в складі ПЗФ України.

48. Правове регулювання охорони рослинного світу. Основні положення Закону України «Про рослинний світ».

49. Правове регулювання охорони тваринного світу. Основні положення Закону України «Про рослинний світ».

50. Порядок встановлення лімітів та видачі дозволів на використання природних ресурсів в межах територій і об'єктів ПЗФ.

51. Основні положення законодавства про Червону книгу України.

52. Які існують категорії видів рослинного та тваринного світу, що заносяться до Червоної книги?

53. Особливості Європейського Червоного списку.

54. Основні положення законодавства про Зелену книгу України.

55. Які існують угруповання рослин, що заносяться до Зеленої книги?

56. Функції та принципи міжнародного права з питань збереження біологічного різноманіття та функціонування охоронюваних територій.

57. Основні міжнародні природоохоронні конвенції та стратегії.

58. Участь міжнародних організацій в правовому регулюванні питань збереження біологічного різноманіття та функціонування охоронюваних територій.

59. Участь вітчизняних організацій в справі розвитку заповідної справи в Україні.

60. Основні проекти міжнародних фондів по відтворенню природних комплексів в Україні.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Загальна оцінка
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4 КР	T5	T6	T7	T8 КР	залік	100
10	10		30 (10+20)	10	5	5	30 (10+20)		
50				50					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
------------------------	--------	-------------------------------

навчальної діяльності	ECTS	для екзамену
90-100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	задовільно
35-59	FX	не задовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	не задовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре 85 - 89	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує,	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

	узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 - 74	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобуває має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35-59	Володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Заповідна справа». Одеса: ОНУ, 2026. 22 с.

2. Бургаз О.А., Грудєв П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2022. 150 с.

3. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Заповідна справа» для студентів які навчаються за спеціальностями 101 «Екологія», 242 «Туризм». Укладач Бургаз О.А., - Одеса: ОДЕКУ, 2020. – 146 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бургаз О.А., Грудєв П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 150 с.
2. Іщук Л.П. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. Біла Церква. 2021. 259 с.
3. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга. 2024. 392 с.
4. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Заповідна справа. Навчальний посібник. Київ: Олді плюс. 2020. 640 с.

Додаткова

1. Бургаз О.А., Бургаз М.І. Об'єкти ПЗФ як джерело відновлення рибних ресурсів України. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності». 25 вересня 2025р. Київ. С 174-176. <https://doi.org/10.61584/25-09-2025-49>
2. Бургаз О.А., Бургаз М.І., Кротов С.А. Любительське рибальство як напрямок розвитку рекреаційної діяльності об'єктів природно-заповідного фонду України (на прикладі Нижньодністровського національного природного парку). Екологічні науки: науково-практичний журнал. №. 4(49). 2023. С. 171-176. <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2023.eco.4-49.22>.
3. Бургаз М.І., Бургаз О.А. Перспективні шляхи вирішення проблеми чужорідних видів іхтіофауни в р. Південний Буг на території НПП «Бузький Гард». Водні біоресурси та аквакультура. Вип. 2(14)/2023. С. 7-18. <https://doi.org/10.32782/wba.2023.2.1>.
4. Бургаз О.А., Бургаз М.І. Любительське рибальство в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2023. С. 328 – 332. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/12268>.
5. Бургаз О.А. Олександрівський заказник. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – URL: <https://esu.com.ua/article-76282>.
6. Бургаз О.А. Опускський природний заповідник. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-75606>.
7. Бургаз О.А., Бургаз М.І. Розвиток рекреаційної діяльності як засіб вирішення проблем об'єктів природно-заповідного фонду. Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх

діяльності [Електронне видання]: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 27–28 червня 2024 р. Київ, 2024. С. 168–171. <https://doi.org/10.61584/1-10-2024-36>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». / Верховна Рада України; Закон від 16.06.1992р. №2456-XII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

2. Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015роки» / Верховна Рада України; Закон від 21.09.2000р. №1989-III. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>.

3. Закон України «Про екологічну мережу України» / Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004р. №1864-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

4. Закон України «Про Червону книгу України». / Верховна Рада України; Закон від 07.02.2002р. р.№3055-III. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

5. Закон України «Про тваринний світ». / Верховна Рада України; Закон від 13.12.2001р. №2894-III – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2894-14/>

6. Закон України «Про рослинний світ». / Верховна Рада України; Закон від 09.04.1999 р. №591-XIV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.

7. Постанова КМУ «Про Зелену книгу України» від 29.08.2002р. №1286. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF>.

8. Постанова КМУ «Про Концепцію збереження біологічного різноманіття України «від12.05.1997 №439. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/439-97-%D0%BF>.

9. Постанова КМУ «Про Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» від 29.08.2002р. №1287./ Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1287-2002-%D0%BF>.

10. Постанова КМУ «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд» від 24.07.2013р. №541. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/541-2013-%D0%BF>.

11. Постанова КМУ «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання)» від 7.11.2012р. №1030. / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-%D0%BF>.

12. Указ Президента України «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій» від 10.03.1994р. №79/94. / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79/94>.

13. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Методичні рекомендації щодо розробки положень про території та об'єкти природно-заповідного фонду України» від 12.07.2013 №309./Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: <http://old.menr.gov.ua/normakty/normakty-2013/60-9/acts/513-nakaz-vid-12-07-2013-309-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsii>.

14. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» від 16.02.2005 №67. / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0298-05>.

15. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про застосування порядку встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» від 24.01.2008 р. №27. /Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0117-08>.

16. Конвенція про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі(Берн, Швейцарія, 1979 р.).

17. Конвенція про біологічне різноманіття (Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 1992р.).

18. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. Прийнята 23 червня 1979 року у Бонні. Ратифікована Законом України від 19 березня 1999 року №535-XIV. – Режим доступу: <http://redbook-ua.org/page/convention-on-migratory-species>.

19. Директива щодо збереження диких птахів (Council Directive 79/409/EE Contheconservation of wild birds) // Сайт «Пернаті друзі». Пташиний світ України. Режим доступу: <http://pernatidruzi.org.ua/conv.php?convid=10>.

20. Директива щодо збереження природних типів оселищ та природної фауни і флори (Council Directive 92/43/EE Contheconservation of natural habitatsand of wild fauna and flora). – Режим доступу: http://awsassets.panda.org/downloads/brochure_on_support_of_the_council_directive_92_43_eec.pdf.